

Voorbeeldexamen – modelantwoorden

Met puntenverdeling en koppeling aan de eindtermen. Antwoorden zijn richtinggevend: aanvaard gelijkwaardige formuleringen.

Deel A – Tijd ordenen en het referentiekader

8.1 · 8.3 – 25 ptn

A1. (6 ptn)

a) (4 ptn) Juiste volgorde: **prehistorie** → **het oude nabije oosten** → **klassieke oudheid** → **middeleeuwen** → **vroegmoderne tijd** → **moderne tijd** → **hedendaagse tijd**.

b) (2 ptn) In dit boek: **de prehistorie, het oude nabije oosten en de klassieke oudheid**.

a: volledig correct 4; per omwisseling –1 (min. 0). b: 1 ptn per correcte periode (max 2).

A2. (9 ptn)

a) De **5de eeuw** (n.Chr.). **b) 1000 jaar**. **c)** Gebeurtenissen **in de juiste tijdsvolgorde** ordenen (van vroeger naar later). **d)** De **8ste eeuw v.Chr.** **e)** Het **begin van onze jaartelling** (de veronderstelde geboorte van Christus, "jaar 1" – er is geen jaar 0).

a/c/d/e: 2 ptn · b: 1 ptn.

A3. (6 ptn)

a) (2 ptn) Een **ingrijpende gebeurtenis/evolutie die de overgang tussen twee periodes markeert**; de wereld ziet er daarna fundamenteel anders uit.

b) (4 ptn) Bv. **het ontstaan van het schrift (±3200 v.Chr.)**. Twee domeinen, bv.: *politiek* – wetten/bevelen vastleggen en bewaren; *economisch* – handel, schulden en belastingen registreren. (Ook geldig: agrarische revolutie, val van het West-Romeinse Rijk.)

b: max 4 – 2 ptn per correct uitgewerkt domein (juist scharnierpunt is voorwaarde).

A4. (4 ptn)

"2026" telt vanaf het begin van de **christelijke jaartelling**; dat is een menselijke **afspraak**, geen natuurwet. Andere culturen tellen anders. Andere tijdrekening: bv. de **islamitische** (vanaf 622), de **joodse** of de **Chinese** kalender.

2 ptn "afspraak/keuze" uitgelegd + 2 ptn één correcte andere tijdrekening.

Deel B – Samenlevingen en begrippen

8.2 – 37 ptn

B1. (10 ptn)

a) spijkerschrift: oudste schrift uit Mesopotamië, met wigvormige indrukjes in klei.

b) polis: een Griekse stadstaat (stad + omliggend gebied die zichzelf bestuurt).

c) republiek: staatsvorm zonder koning, met gekozen ambtenaren.

d) farao: de koning van het oude Egypte, beschouwd als een god.

e) hiërogliefen: het beeldschrift van het oude Egypte.

2 ptn per begrip (1 bij gedeeltelijk juist).

B2. (10 ptn)

- a) **ONJUIST** — alleen volwassen, vrije mannen (burgers) mochten stemmen; vrouwen, slaven en vreemdelingen niet.
- b) **JUIST.**
- c) **JUIST.**
- d) **ONJUIST** — het West-Romeinse Rijk viel in **476** n.Chr. (1453 = val van Constantinopel / Oost-Romeinse Rijk).
- e) **ONJUIST** — de landbouw ontstond al in de **prehistorie** (de agrarische revolutie).
- 2 ptn per item: 1 voor J/O + 1 voor de juiste verbetering.

B3. (8 ptn)

- a) militaire samenleving b) Carthago c) Alexander de Grote d) Mesopotamië.
- 2 ptn per juist antwoord.

B4. (9 ptn)

a) (8 ptn)

	Athene	Sparta
Bestuursvorm	(directe) democratie	militaire oligarchie (bestuur door enkelen / twee koningen)
Waar gericht op	handel, politiek, kunst, filosofie	het leger en militaire training

b) (1 ptn) Gemeenschappelijk: beide waren **Griekse stadstaten (poleis)** met dezelfde taal en goden en een standenmaatschappij met slaven. (één kenmerk volstaat)

a: 2 ptn per correct ingevulde cel.

Deel C — Werken met bronnen

8.4 · 8.5 — 30 ptn

C1. (4 ptn)

Bron 1 = **primair**: (oorspronkelijk) uit de tijd zelf, van een tijdgenoot (Cato). Bron 2 = **secundair**: een hedendaagse historicus schrijft achteraf over die periode.

1 ptn per juiste keuze + 1 ptn per juiste uitleg.

C2. (5 ptn)

Bruikbaar voor "**Hoe dachten sommige Romeinse politici over Carthago?**" — de bron toont rechtstreeks de mening/houding van een Romeinse politicus. Voor "hoe gevaarlijk Carthago écht was" is ze veel minder bruikbaar (mening, geen objectieve meting).

3 ptn juiste keuze + 2 ptn uitleg.

C3. (8 ptn)

Niet (volledig) betrouwbaar. Cato is **standplaatsgebonden**: als Romein én tegenstander van Carthago kijkt hij vanuit zijn eigen positie en belang en overdrijft hij het gevaar wellicht bewust om de senaat te overtuigen. Voor de feitelijke vraag moet je deze bron dus kritisch en voorzichtig gebruiken.

4 ptn correct gebruik van standplaatsgebondenheid + 4 ptn onderbouwd oordeel.

C4. (5 ptn)

Door bron 1 te **kruisen** met bron 2 zie je dat de echte dreiging beperkt was. Eén bron (Cato) geeft maar één — gekleurd — standpunt; een tweede, neutralere bron **nuanceert/corrigeert** dat. Pas door bronnen te vergelijken kom je tot een betrouwbaarder beeld.

3 ptn idee van kruisen/vergelijken + 2 ptn juiste conclusie.

C5. (4 ptn)

Dat een deel van de Romeinse elite Carthago als een blijvende **vijand/bedreiging** zag en de stad volledig **vernietigd** wilde zien.

Volledige juiste afleiding 4; gedeeltelijk 2.

C6. (4 ptn)

Bv.: "*Hoe sterk waren het leger en de vloot van Carthago werkelijk?*" Liefst aan een **neutrale of Carthaagse bron**, of aan **archeologisch/ongeschreven bewijs** (opgravingen, munten) — dus niet aan een tweede Romeinse tegenstander.

2 ptn zinvolle vraag + 2 ptn passend bron(soort). Eigen redelijke voorstellen tellen.

Deel D — Redeneren en reflecteren

8.6 · 8.7 · 8.8 · 8.9 — 28 ptn

D1. (8 ptn)

a) Oorzaken/voorwaarden (4 ptn): bv. **einde van de ijstijd / warmer klimaat**; aanwezigheid van **geschikte planten en dieren om te telen en te temmen**.

b) Gevolgen (4 ptn): bv. **sedentair (op één plek) wonen; voedseloverschot → bevolkingsgroei, dorpen en steden, en standen/specialisatie**.

2 ptn per correcte oorzaak en per correct gevolg (max 2 elk).

D2. (5 ptn)

Standplaatsgebondenheid = je kijkt naar het verleden vanuit je eigen tijd, plaats, cultuur en belangen; daardoor kleurt je beeld. Voorbeeld: een Romein en een Carthager beschrijven dezelfde oorlog heel verschillend (held vs. agressor). (*Elk redelijk eigen voorbeeld telt.*)

3 ptn correcte uitleg + 2 ptn passend voorbeeld.

D3. (6 ptn)

a) (4 ptn) Dit hoort bij "**geschiedenis**", **niet bij het verleden** — en is grotendeels een **mythe**. Het **verleden** is wat er echt gebeurd is; **geschiedenis** is de reconstructie die men er achteraf van maakt (op basis van bronnen, vanuit een standpunt). Een wolvin die kinderen grootbrengt is geen historisch feit.

b) (2 ptn) Mythevorming = wanneer een (verzonnen/opgesmukt) verhaal de feiten verdringt en als "waar" wordt doorgegeven.

a: 2 ptn juist onderscheid + 2 ptn toepassing op het voorbeeld.

D4. (5 ptn)

Historici kennen het verleden alleen via **bronnen**, en die zijn nooit volledig; ze interpreteren die bovendien vanuit een bepaald **standpunt**. Daardoor is elk geschiedverhaal een **constructie** die kan worden bijgesteld door nieuwe bronnen of een ander perspectief — ook al veranderde het verleden zelf niet.

2 ptn rol bronnen + 2 ptn rol standpunt + 1 ptn idee "constructie / niet definitief".

D5. (4 ptn)

Eén voorbeeld + uitleg, bv.: woorden in onze **taal** komen uit het Latijn/Grieks; **Romeins recht** en wegen/aquaducten; de **maanden van de kalender**; **democratie** als idee uit Athene. (*Elk juist voorbeeld met uitleg telt.*)

2 ptn correct voorbeeld + 2 ptn uitleg van het verband met de oudheid.

Totaal: 120 punten. Deel A: 25 · Deel B: 37 · Deel C: 30 · Deel D: 28. Eindtermen gedekt: 8.1–8.9.